

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ПОНЯТЬ
«КАЛЕНДАРНА ВИСЛУГА РОКІВ», «ПІЛЬГОВА ВИСЛУГА РОКІВ» ТА «СТАЖ СЛУЖБИ
В ПОЛІЦІЇ» ТА ЇХ ВРАХУВАННЯ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПЕНСІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМ**
*Автор. кол.: Шатрава С. О., Джафарова О. В., Брусакова О.В., Кріцак І. В.,
Денищук Д. Є., Погорілець О. В.*

Вступ

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII (далі – Закон № 580-VIII) Національна поліція України (далі – поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Служба в поліції, відповідно до положень спеціального закону, є державною службою, не окремим видом останньої, а лише однією з правових форм її реалізації. Дія Закону України «Про державну службу» поширюється на поліцейських, які є особливими суб'єктами конституційних, адміністративних та інших правовідносин. Служба в поліції для поліцейського є формою реалізації державної служби як у структурних підрозділах Національної поліції (на відповідній посаді поліцейського), так і в установлених законом випадках, поза її межами (звільнення із займаної посади в Національній поліції з подальшим призначенням на відповідну посаду в складі кадрів поліції).

За формальними ознаками служба в поліції – це державна служба особливого та безперервного характеру зі спеціальними умовами, яка функціонує в інтересах держави й суспільства, є публічною, політично неупередженою, професійною діяльністю поліцейських із практичного виконання визначених функцій з метою реалізації поставлених завдань з використанням наданих поліції повноважень.

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (ст. 2 Закону № 580-VIII).

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції (ст. 17 Закону № 580-VIII).

Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких установлюються МВС України (ст. 59 Закону № 580-VIII).

Призначення та звільнення з посад поліцейських здійснюється наказами посадових осіб, що зазначено у ст. 48 Закону № 580-VIII.

Загальні положення

1. Ці Методичні рекомендації визначають порядок щодо розмежування і застосування понять «календарна вислуга років», «пільгова вислуга років» та «стаж служби в поліції» та їхнє врахування при призначенні пенсії поліцейським.

2. Методичні рекомендації розроблено відповідно до:

Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII;

Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788-XII;

Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року № 2262-XII;

Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань пенсійного забезпечення та соціального захисту військовослужбовців» від 4 квітня 2006 року № 3591-IV;

Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» від 3 липня 1991 року № 1282-XII;

Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб» від 17 липня 1992 року № 393;

Постанови Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» від 11 листопада 2015 року № 988;

Наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» від 6 квітня 2016 року № 260.

Розділ 1. Стаж служби в Національній поліції

Згідно з ч. 2 ст. 59 Закону № 580-VIII час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Зазначена стаття регулює питання *стажу служби в національній поліції* та зарахування до стажу служби в поліції службу в окремих органах влади, місцевого самоврядування тощо. Чинним законодавством не розтлумачено правову дефініцію «стаж». Під категорією «стаж» слід розуміти період (строк), протягом якого особа працювала (проходила службу) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, а рівно займалась самозайнятою діяльністю.

Згідно з ч. 2 ст. 78 Закону № 580-VIII до стажу служби в поліції зараховуються:

1. Служба в поліції на посадах, що заміщуються поліцейськими, з дня призначення на відповідну посаду.

2. Військова служба в Збройних Силах України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України, Управлінні державної охорони, Цивільній обороні України, внутрішніх військах Міністерства внутрішніх справ України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до закону, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки, Державній спеціальній службі транспорту.

3. Служба в органах внутрішніх справ України на посадах начальницького і рядового складу з дня призначення на відповідну посаду.

4. Час роботи у Верховній Раді України, місцевих радах, центральних і місцевих органах виконавчої влади із залишенням на військовій службі, на службі в органах внутрішніх справ України або на службі в поліції.

5. Час роботи в органах прокуратури і суді осіб, які працювали на посадах суддів, прокурорів, слідчих, а також служба в Службі судової охорони.

6. Дійсна військова служба в Радянській Армії та Військово-Морському Флоті, прикордонних, внутрішніх, залізничних військах, в органах державної безпеки та інших військових формуваннях колишнього СРСР, а також служба в органах внутрішніх справ колишнього СРСР.

 Під час обчислення стажу служби в поліції враховуються тільки повні роки вислуги років без округлення фактичного розміру вислуги років у бік збільшення. Порядок обчислення вислуги років у поліції встановлює Кабінет Міністрів України.

Відповідно до п. 13 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 580-VIII працівникам міліції, які перейшли на службу до поліції, **стаж вислуги в спеціальних званнях міліції зараховується до стажу вислуги для присвоєння чергових спеціальних звань поліції.**

Згідно з п. 2 «Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ», затверджене Постановою Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 року № 114 «особам, які перебувають на службі в органах внутрішніх справ, присвоюються такі спеціальні звання:

- рядовий склад: рядовий міліції – рядовий внутрішньої служби;
- молодший начальницький склад: молодший сержант міліції – молодший сержант внутрішньої служби; сержант міліції — сержант внутрішньої служби; старший сержант міліції – старший сержант внутрішньої служби; старшина міліції – старшина внутрішньої служби, прапорщик внутрішньої служби, старший прапорщик внутрішньої служби;
- середній начальницький склад: молодший лейтенант міліції – молодший лейтенант внутрішньої служби; лейтенант міліції – лейтенант внутрішньої служби; старший лейтенант міліції – старший лейтенант внутрішньої служби; капітан міліції – капітан внутрішньої служби;
- старший начальницький склад: майор міліції – майор внутрішньої служби; підполковник міліції – підполковник внутрішньої служби, полковник міліції – полковник внутрішньої служби;
- вищий начальницький склад: генерал-майор міліції – генерал-майор внутрішньої служби; генерал-лейтенант міліції – генерал-лейтенант внутрішньої служби, генерал-полковник внутрішньої служби».

Слід звернути увагу, що відповідно до наказу МВС України від 18 лютого 2016 року № 112 «Про затвердження Переліку посад поліцейських середнього та вищого складу, на яких, у разі переходу на службу до апарату Національної поліції України, до вислуги років для призначення пенсії зараховується час роботи в державних органах», у разі переходу на службу до апарату Національної поліції України для осіб, які обіймають посади: першого заступника Голови Національної поліції України, заступників Голови Національної поліції України, начальника департаменту, головного управління, управління та їх заступників, начальника управління, відділу та їх заступників, помічника першого заступника Голови, заступника Голови, головного оперуповноваженого, головного інспектора, головного психолога та головного спеціаліста, *до вислуги років для призначення пенсії зараховується час роботи в державних органах.*

Період стажу служби в поліції повинен відраховуватись від видання наказу про зарахування на службу та закінчуватись наказом про звільнення.

Перелік основних соціальних виплат поліцейським, розмір яких залежить від стажу служби

За загальним правилом стаж служби особи в Національній поліції, зокрема, дає їй право на встановлення відповідної надбавки за вислугу років (у відсотках), надання додаткової оплачуваної відпустки (ст. 78 Закону № 580-VIII) та отримання одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби.

1.1. Встановлення відповідної надбавки за стаж служби

Надбавка за стаж служби в поліції виплачується в розмірах згідно з додатком 11 до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції».

Стаж служби	Розмір надбавки, % посадового окладу з урахуванням окладу за спеціальним званням
від 1 до 2 років	5
від 2 до 4 років	10
від 4 до 7 років	15
від 7 до 10 років	20
від 10 до 13 років	25
від 13 до 16 років	30
від 16 до 19 років	35
від 19 до 22 років	40
від 22 до 25 років	45
понад 25 років	50

1.2. Надання додаткової оплачуваної відпустки

Відповідно до ст. 92 Закону України № 580-VIII поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених цим Законом. Крім того, надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Згідно з ч. 3 ст. 93 Закону № 580-VIII за кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як 15 календарних днів.

1.3. Виплата одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби

Згідно зі ст. 102 Закону України «Про національну поліцію» пенсійне забезпечення поліцейських та виплата одноразової грошової допомоги після звільнення їх зі служби в поліції здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 9 квітня 1992 року № 226-XII (далі – Закон № 226-XII).

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону № 226-XII особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом та звільняються зі служби за станом здоров'я, працівникам міліції (особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ), які на момент опублікування Закону України «Про Національну поліцію» проходили службу в органах внутрішніх справ, мали календарну вислугу не менше п'яти років і до 7 листопада 2015 року були звільнені зі служби в органах внутрішніх справ незалежно від підстав звільнення та продовжили роботу в Міністерстві внутрішніх справ або Національній поліції (їхніх територіальних органах, закладах і установах) на посадах, що заміщуються державними службовцями відповідно до Закону України «Про державну службу», а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах – на будь-яких посадах, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 50 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби. У разі звільнення зі служби за віком, у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, закінченням строку контракту, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, на підставах, визначених п. 1 ч. 2 ст. 36 Закону України «Про розвідку», а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати

військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 16 років одноразова грошова допомога в розмірі 50 % місячного грошового забезпечення *за кожний повний календарний рік служби виплачується за наявності вислуги 10 років і більше.*

Згідно з ч. 4 ст. 9 Закону № 2262-XII виплата зазначеної в частинах 1 та 2 цієї статті одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби особам рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу та деяким іншим особам, які мають право на пенсію за цим Законом, здійснюється Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, транспорту, виконання кримінальних покарань, пожежної і техногенної безпеки, єдину державну податкову політику, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на їхнє утримання.

Відповідно до ч. 5 ст. 9 Закону № 2262-XII поліцейським, особам офіцерського складу, особам середнього, старшого та вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, Державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, звільненим зі служби безпосередньо з посад, займаних в органах державної влади, органах місцевого самоврядування або у сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях і у вищих навчальних закладах із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України.

 Виплата одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених частинами першою та другою цієї статті, здійснюється за рахунок коштів органів, у яких вони працювали.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» від 6 квітня 2016 року № 260 затверджено Порядок та умови виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання (далі – Порядок № 260).

Питання виплати одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби врегульовані розділом VI Порядку № 260.

Так, згідно з п. 1 розд. VI Порядку № 260 поліцейським, які звільняються зі служби через хворобу (за станом здоров'я), виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 50 % місячного грошового забезпечення *за кожний повний календарний рік служби.* У разі звільнення зі служби за віком, у зв'язку з скороченням штатів або проведенням організаційних заходів одноразова грошова допомога в розмірі 50 % місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби виплачується за наявності календарної вислуги 10 років і більше.

Строк календарної служби для визначення розміру одноразової грошової допомоги обчислюється згідно з пунктами 1 і 2 Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб» від 17 липня 1992 року № 393 (далі – Постанова № 393) та зазначається кадровим підрозділом у наказі про звільнення поліцейського, якому передбачена виплата цієї допомоги (п. 5 розд. VI Порядку № 260).

Відповідно до абз. 1 п. 6 розд. VI Порядку № 260 нарахування одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби здійснюється з розрахунку місячного грошового забезпечення, ураховуючи відповідні оклади за посадою, спеціальним званням, процентну надбавку за стаж служби в поліції, щомісячні додаткові види грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премій, установлених наказами на день звільнення.

У наказі про звільнення підрозділом кадрового забезпечення в разі необхідності виплати одноразової грошової допомоги при звільненні зазначається *стаж служби* для її виплати. Крім того, у разі необхідності в наказі про звільнення додатково вказується підстави для проведення відрахувань з грошового забезпечення та інших виплат (п. 7 розд. VI Порядку № 260).

Згідно з п. 8 розд. VI Порядку № 260 одноразова грошова допомога при звільненні *виплачується не пізніше двох місяців з дня звільнення із служби*, а в разі надходження коштів пізніше цього терміну – протягом п'яти робочих днів після їхнього надходження в межах та за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом на утримання центрального органу управління поліцією, органів поліції, державних органів, установ та організацій, до яких відряджені (прикомандировані) поліцейські.

1.4. Щодо наявності/відсутності підстав для включення індексації грошового забезпечення до розміру одноразової грошової допомоги при звільненні.

Частиною 5 ст. 94 Закону № 580-VIII закріплено, що грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону.

Статтею 18 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 5 жовтня 2000 року № 2017-III (далі – Закон № 2017-III) серед іншого визначено, що законами України з метою надання соціальної підтримки населенню України в цілому та окремим категоріям громадян встановлюються державні гарантії щодо індексації доходів населення з метою підтримання достатнього життєвого рівня громадян та купівельної спроможності їх грошових доходів в умовах зростання цін.

Правові, економічні та організаційні основи підтримання купівельної спроможності населення України в умовах зростання цін з метою дотримання встановлених Конституцією України гарантій щодо забезпечення достатнього життєвого рівня населення України визначає Закон України від «Про індексацію грошових доходів населення» 3 липня 1991 року № 1282-XII (далі – Закон № 1282-XII).

Статтею 1 Закону № 1282-XII визначено, що індексація грошових доходів населення – встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодовувати подорожчання споживчих товарів і послуг.

Згідно з абзацами 1, 4 ч. 1 ст. 2 Закону № 1282-XII індексації підлягають грошові доходи громадян, одержані ними в гривнях на території України і які не мають разового характеру: оплата праці (грошове забезпечення).

Індексації підлягають грошові доходи населення в межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних і демографічних груп населення (ч. 6 ст. 2 Закону № 1282-XII).

Порядок проведення індексації грошових доходів населення, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1078 (далі – Порядок № 1078), визначає правила обчислення індексу споживчих цін для проведення індексації та сум індексації грошових доходів населення і поширюється на підприємства, установи та організації незалежно від форми власності і господарювання, державних та приватних виконавців, а також на фізичних осіб, що використовують працю найманих працівників.

Таким чином, з огляду на вищевикладене індексація грошового забезпечення, зокрема поліцейських, є однією з основних державних гарантій, спрямованою на підтримання купівельної спроможності населення України шляхом підвищення грошових доходів населення, що дає можливість частково або повністю відшкодовувати подорожчання

споживчих товарів і послуг. При цьому проведення індексації у зв'язку зі зростанням споживчих цін (інфляцією) є обов'язковим для всіх юридичних осіб – роботодавців, незалежно від форми власності та виду юридичної особи. Індexація грошового забезпечення має систематичний (щомісячний) характер, а її правова природа полягає в підтриманні купівельної спроможності рівня заробітної плати (грошового забезпечення) внаслідок її знецінення через подорожчання споживчих товарів і послуг, а тому вона має бути врахована в складі грошового забезпечення військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу як для розрахунку пенсії за вислугу років, так і для розрахунку одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби, що забезпечує дотримання пенсійних прав осіб, звільнених з військової служби, як складової конституційного права на соціальний захист. В іншому разі неврахування індексації при обрахунку пенсії за вислугу років та одноразової грошової допомоги при звільненні зі служби призвело б до застосування для визначення розміру пенсії та одноразової грошової допомоги знеціненого грошового забезпечення.

Розділ 2. Вислуга років як особливий вид спеціального стажу

Відповідно до ст. 62 Закону № 580-VIII поліцейський у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства.

Умови праці особи впливають на розмір її заробітної плати, на тривалість робочого часу, відпустки та інші соціальні гарантії.

Вислуга років – період виконання специфічного роду трудової діяльності або державної служби, коли до особи, яка її здійснює, висуваються особливі вікові, освітні, а також підвищені психічні та фізичні вимоги, при тривалому виконанні якої особа втрачає відповідну професійну працездатність.

Законодавець передбачив призначення пенсій за вислугу років.

Сама назва виду пенсії вказує на особливість суб'єкта пенсійного забезпечення: вона повинна надаватися тим, хто служив – службовцям (поліцейським). Для пенсійного забезпечення за вислугу років працівникам поліції має бути особливий вид непрацездатності суб'єктів. В основі права на пенсію за вислугу років – презумпція втрати професійної працездатності, тобто здатності до виконання обов'язків служби в органах внутрішніх справ та іншої служби, яка передбачена законодавством.

Особливість такого виду пенсії полягає в зменшеному пенсійному віці, внаслідок виконання роботи, яка визначена законодавством такою, що призводить до втрати професійної працездатності або придатності до настання віку, що дає право на пенсію за віком. Тобто вказаний вид пенсії є відповідним заохоченням для осіб, умови праці яких негативно впливають на їхню професійну працездатність.

Пенсія за вислугу років поліцейським є своєрідною компенсацією втраченого грошового забезпечення для тих громадян, які не можуть більше продовжувати служити в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Службі судової охорони, Державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України.

Таким чином, *вислуга років – це особливий вид спеціального стажу окремих категорій працівників, який передбачає пільгове пенсійне забезпечення у зв'язку з утратою професійної працездатності й виходом на пенсію до настання віку, який дає право на пенсію за віком.*

Статтею 102 Закону № 580-VIII передбачено, що пенсійне забезпечення поліцейських здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом № 2262-XII.

Закон № 2262-XII є спеціальним законом, який регулює правовідносини у сфері пенсійного забезпечення громадян України з числа осіб, які перебували на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, осіб начальницького і

рядового складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції чи Державній кримінально-виконавчій службі України.

Законом № 2262-XII держава гарантує гідне пенсійне забезпечення осіб, які мають право на пенсію, шляхом встановлення їм пенсій не нижче прожиткового мінімуму, визначеного законом, перерахунок призначених пенсій у зв'язку зі збільшенням рівня грошового забезпечення, надання передбачених законодавством державних соціальних гарантій, вжиття на державному рівні заходів, спрямованих на їхній соціальний захист.

Відповідно до ст. 1 Закону № 2262-XII особи офіцерського складу, прапорщики і мічмани, військовослужбовці надстрокової служби та військової служби за контрактом, особи, які мають право на пенсію за цим Законом при наявності встановленої цим Законом вислуги на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Службі судової охорони і в державній пожежній охороні, службі в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, в органах і підрозділах цивільного захисту, податкової міліції, Державній кримінально-виконавчій службі України *мають право на довічну пенсію за вислугу років*.

Організація роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і забезпечення соціальними виплатами осіб, які проходили службу і звільнилися з інших військових формувань та правоохоронних органів, і членів їх сімей здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема нормативно-правових актів, які регулюють діяльність цих формувань та органів.

Розділ 3. Підстави звільнення та припинення служби в поліції

Статтею 77 Закону № 580-VIII передбачено, що поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється:

- 1) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- 2) через хворобу – за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
- 3) за віком – у разі досягнення встановленого для нього цим Законом граничного віку перебування на службі в поліції;
- 4) у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- 5) через службову невідповідність;
- 6) у зв'язку з реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;
- 7) за власним бажанням;
- 8) у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);
- 9) у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі;
- 10) у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб;
- 11) у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення, а також рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених ст. 290 ЦПК України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;
- 12) у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

Поліцейські, які мають спеціальні звання молодшого складу поліції, перебувають на службі до досягнення ними 55-річного віку.

Представники всього середнього й вищого складу поліції залежно від присвоєних їм спеціальних звань перебувають на службі до досягнення ними такого віку: до підполковників поліції включно – 55 років, полковники, генерали поліції – 60 років. Поліцейські, які

досягли граничного віку перебування на службі в поліції, мають бути звільнені зі служби (ст. 76 Закону № 580-VIII), у виняткових випадках цей термін може бути продовжений не більше ніж як п'ять років.

Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення.

День звільнення вважається останнім днем служби.

Проходження служби військовослужбовцями та особами атестованого складу органів внутрішніх справ фіксується за особовими справами осіб начальницького і рядового складу. Особова справа ведеться кадровим органом відповідного підрозділу. До особової справи заносяться дані на підставі оригіналів документів з доданням копій документів. При звільненні зі служби осіб атестованого складу відповідним кадровим органом складається «Розрахунок вислуги років для призначення пенсії» та разом із першим примірником особової справи передається до територіального управління пенсійного фонду для формування пенсійної справи та призначення пенсії згідно з законодавством.

Розрахунок вислуги років для призначення пенсії складається на дату звільнення.

Розділ 4. Умови призначення пенсій за вислугу років, види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії

4.1. Умови призначення пенсій за вислугу років

У статті 12 Закону № 2262-XII закріплені умови призначення пенсій за вислугу років.

Пенсія за вислугу років призначається:

а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д», «ж», «з» ст. 1² цього Закону (крім осіб, зазначених у ч. 3 ст. 5 цього Закону), незалежно від віку, якщо вони звільнені зі служби:

по 30 вересня 2011 року і на день звільнення мають вислугу 20 років і більше;

з 1 жовтня 2011 року по 30 вересня 2012 року і на день звільнення мають вислугу 20 календарних років та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2012 року по 30 вересня 2013 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік і більше;

з 1 жовтня 2013 року по 30 вересня 2014 року і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2014 року по 30 вересня 2015 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2015 року по 30 вересня 2016 року і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2016 року по 30 вересня 2017 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2017 року по 30 вересня 2018 року і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2018 року по 30 вересня 2019 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;

з 1 жовтня 2019 року по 30 вересня 2020 року і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

з 1 жовтня 2020 року або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

4.2. Види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії

Статтею 17 Закону № 2262-XII встановлено види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії.

Особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»–«д», «з» ст. 1² цього Закону, які мають право на пенсію за цим Законом, до вислуги років для призначення пенсії зараховуються:

а) військова служба;

б) служба в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України, Державній кримінально-виконавчій службі України на посадах начальницького і рядового складу з дня призначення на відповідну посаду;

в) час роботи в органах державної влади, органах місцевого самоврядування або сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях і у вищих навчальних закладах із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України;

г) час виконання депутатських повноважень із залишенням на військовій службі, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро України, Службі судової охорони, державній пожежній охороні, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, органах і підрозділах цивільного захисту, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України;

г) час перебування під вартою та час відбуття покарання в місцях позбавлення волі особами, які мають право на пенсію за цим Законом, безпідставно притягнутими до кримінальної відповідальності, репресованими особами, яких у подальшому було реабілітовано;

д) час перебування у фашистських концтаборах, гетто та інших місцях примусового тримання осіб, у тому числі дітей, які були насильно вивезені з тимчасово окупованої території колишнього Союзу РСР у період Другої світової війни та які після звільнення з цих місць були призвані або прийняті на військову службу, службу до органів внутрішніх справ, якщо за час перебування в зазначених місцях примусового тримання ними не було вчинено злочину проти миру і людства;

е) час перебування в полоні або заручником, якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, яка має право на пенсію за цим Законом, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства;

є) час роботи в судових органах та органах прокуратури осіб, які працювали на посадах суддів, прокурорів, слідчих і перебувають на військовій службі або службі в органах і військових формуваннях Служби безпеки України, службі в органах внутрішніх справ, Національній поліції, податковій міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державній кримінально-виконавчій службі України на посадах офіцерського та начальницького складу, в Службі судової охорони на посадах середнього і вищого складу, в Національному антикорупційному бюро України на посадах начальницького складу;

ж) військова служба у Збройних Силах, органах внутрішніх справ, Національній поліції, органах державної безпеки держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав та інших військових формуваннях, створених законодавчими органами цих держав, Об'єднаних Збройних Силах Співдружності Незалежних Держав. Вислуга років (у тому числі на пільгових умовах) у цьому разі обчислюється в порядку, встановленому законодавством держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав, на території яких військовослужбовці, особи, які мають право на пенсію за цим Законом, проходили військову службу, службу в органах внутрішніх справ, Національній поліції, органах державної безпеки,

якщо інше не встановлено відповідними міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

з) час роботи в державних органах у разі переходу на військову службу в органи і військові формування Служби безпеки України, Управління державної охорони України, органи внутрішніх справ, Національну поліцію, Національне антикорупційне бюро України, державну пожежну охорону, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, органи і підрозділи цивільного захисту, податкову міліцію, Бюро економічної безпеки України або Державну кримінально-виконавчу службу України на посади офіцерського та начальницького складу згідно з переліками посад, затверджуваними відповідно Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національним антикорупційним бюро України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах виконання кримінальних покарань, цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, державної фінансової політики, а також у разі переходу на службу до Служби судової охорони на посади середнього і вищого складу згідно з переліком посад, що затверджується Головою Служби судової охорони;

и) час перебування на посадах службовців Державної кримінально-виконавчої служби України, Національного антикорупційного бюро України, працівників органів та підрозділів цивільного захисту, а також підрозділів державної та професійної (невоєнної) пожежної охорони, які в подальшому були переведені в категорію посад, що заміщуються рядовим і начальницьким складом за переліком посад і на умовах, які визначаються Національним антикорупційним бюро України, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах виконання кримінальних покарань, цивільного захисту відповідно;

і) час проходження військової служби за межами України в порядку військового співробітництва або в складі національного контингенту чи персоналу відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

ї) служба у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та в період здійснення зазначених заходів.

4.3. Зарахування до вислуги років часу навчання у закладах вищої освіти

Відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону № 2262-XII до вислуги років поліцейським, співробітникам Служби судової охорони, особам офіцерського складу, особам середнього, старшого та вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, державної пожежної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, особам, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, при призначенні пенсії на умовах цього Закону *додатково зараховується час їхнього навчання (незалежно від форми навчання) у цивільних закладах вищої освіти, а також в інших закладах освіти, після закінчення яких присвоюється офіцерське (спеціальне) звання, до вступу на військову службу, службу до органів внутрішніх справ, Національної поліції, Служби судової охорони, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державної кримінально-виконавчої служби України або призначення на відповідну посаду в межах до п'яти років із розрахунку один рік навчання за шість місяців служби.*

До вислуги років осіб, зазначених у п. «ж» статті 1² Закону № 2262-XII, *додатково зараховується час безперервної роботи (з дня призначення після звільнення зі служби в органах внутрішніх справ (міліції) на посадах у Міністерстві внутрішніх справ України*

або Національній поліції (їх територіальних органах, закладах та установах), що заміщуються державними службовцями, а в навчальних, медичних закладах та науково-дослідних установах – на будь-яких посадах.

При призначенні пенсій особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, враховуються тільки повні роки вислуги років або страхового стажу без округлення фактичного розміру вислуги років чи страхового стажу в бік збільшення.

Вислуга років для призначення пенсії у разі поновлення виплати пенсії після перерви в її одержанні, яка була раніше обчислена особі, яка має право на пенсію за Законом № 2262-XII, відповідно до законодавства, яке діяло на день попереднього звільнення цієї особи зі служби, перегляду не підлягає.

Відповідно до ст. 17¹ Закону № 2262-XII порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Тому аналогічний порядок обчислення вислуги років особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, встановлено в п. 2 Постанова № 393.

Розділ 5. Пільгова вислуга років, як підстава призначення пенсії

Положеннями ст. 12 Закону № 2262-XII визначено, що право на пенсію за вислугу років відповідно виникає за наявності двох умов: звільнення зі служби та наявності необхідної вислуги років.

До актів правового регулювання умов і порядку призначення пенсій за вислугу років належать і ті правові акти, які передбачають *пільгове (кратне)* обчислення періоду проходження військової служби для зарахування його до стажу роботи, зокрема Постанова № 393, що дає право на призначення й отримання різних видів пенсій та соціального забезпечення.

Постановою № 393 (зі змінами станом на 9 вересня 2022 року) визначено, зокрема, порядок обчислення та призначення пенсій за вислугу років. Вказана Постанова є підзаконним нормативно-правовим актом, мета якого конкретизувати нормативне регулювання з метою вирішення питань, що виникають з приводу призначення пенсії за вислугу років, зокрема, і на пільгових умовах.

Звертаємо увагу. Кабінет Міністрів України Постановою від 16 лютого 2022 року № 119 вніс *зміни* до Постанови № 393. Зокрема, Постанову доповнено пунктом 2¹, яким уточнено, що *«для призначення пенсій обчислення календарної вислуги років проводиться згідно з пунктами 1 і 2 цієї постанови»*.

Згідно з Постановою № 393 деякі періоди служби зараховуються до вислуги років для призначення пенсій особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським та членам їхніх сімей, на пільгових умовах.

Постанова № 393 визначає, які саме види служби зараховуються до вислуги років та які саме види служби і в яких коефіцієнтах зараховуються на пільгових умовах.

Згідно з п. 3 Постанови № 393 до вислуги років для призначення пенсій особам, зазначеним в абзаці першому пункту 1 цієї Постанови, зараховується на пільгових умовах:

а) один місяць служби за три місяці:

- участь у бойових діях у воєнний час;
- час перебування під вартою, час відбуття покарання в місцях позбавлення волі та висилки військовослужбовців, безпідставно притягнутих до кримінальної відповідальності, безпідставно репресованих і надалі реабілітованих;
- час виконання робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, до 1 січня 1988 року;

- час проходження служби військовослужбовцями Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, направленими у відрядження до Республіки Ірак з метою забезпечення в умовах посилення терористичних посягань безпеки дипломатичної установи України, її співробітників та членів їх сімей;

- час проходження служби, протягом якого особа брала участь в антитерористичній операції;

- період проходження служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

- час проходження служби, протягом якого особа брала участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

б) один місяць служби за два місяці:

- у з'єднаннях, частинах і підрозділах, що беруть участь у підтриманні режиму надзвичайного стану;

- на льотній роботі в реактивній та турбогвинтовій авіації — на умовах, що визначаються відповідно Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ та Адміністрацією Державної прикордонної служби України;

- на атомних підводних крейсерах, атомних підводних човнах, дизельних підводних човнах, обладнаних допоміжними атомними енергетичними установками, і підводних човнах зі спеціальними енергетичними установками – за умовами, що визначаються Міністерством оборони, Службою зовнішньої розвідки, Центральним управлінням Служби безпеки України;

- на посадах водолазів, які виконують роботу в умовах тривалого перебування під підвищеним тиском під водою або в барокамерах, на умовах, що визначаються відповідно Міністерством оборони, Службою зовнішньої розвідки, Міністерством транспорту та зв'язку і Адміністрацією Державної прикордонної служби України;

- час служби у лепрозорних і протичумних відділеннях військових госпіталів, у відділеннях військових госпіталів по лікуванню осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД, у відділеннях анестезіології та реанімації військових госпіталів, у судово-медичних установах і патологоанатомічних лабораторіях;

- час проходження служби особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби в закладах охорони здоров'я, призначених для тримання і лікування інфекційних хворих засуджених та надання психіатричної допомоги, за переліком посад і в порядку, затверджуваних Міністерством юстиції;

в) один місяць служби за півтора місяця:

- на льотній роботі в авіації (за винятком видів авіації, зазначених у підпункті «б» цього пункту) – на умовах, що визначаються відповідно Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ та Адміністрацією Державної прикордонної служби України;

- на атомних надводних кораблях – зі строків, установлених Міністерством оборони, Службою зовнішньої розвідки, Центральним управлінням Служби безпеки України;

- на підводних човнах (крім зазначених у підпункті «б» цього пункту) в період перебування їх у строю;

- на мінних тральщиках під час тралення бойових мін;

- в управліннях з'єднань підводних човнів, що перебувають у строю, і з'єднань мінних тральщиків під час тралення бойових мін на умовах, визначених Міністерством оборони України;

- на посадах водолазів усіх найменувань і спеціальностей (крім водолазів, зазначених у підпункті «б» цього пункту);

- на посадах, де виконання обов'язків пов'язане з систематичними стрибками з парашутом, при виконанні річних норм, що визначаються відповідно Міністерством оборони, Службою зовнішньої розвідки, Центральним управлінням Служби безпеки, Міністерством внутрішніх справ та Адміністрацією Державної прикордонної служби України;
- у військових частинах і підрозділах внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ, Національній гвардії з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні, у підрозділах Управління державної охорони, Служби судової охорони, що визначаються в установленому порядку, а також у підрозділах спеціального призначення Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, установ виконання покарань органів внутрішніх справ, воєнізованих формуваннях Державної кримінально-виконавчої служби, у частинах і підрозділах (загонах) спеціального призначення внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ, Національній гвардії та у підрозділах міліції особливого призначення за Переліком посад і умовами (в порядку), що визначаються керівниками відповідних міністерств і відомств;
- на заставах, постах, у комендатурах, відділеннях КПП, маневрових групах зі змінними заставами, на кораблях і катерах, що несуть службу по охороні державного кордону України, інших підрозділах Державної прикордонної служби за Переліком, затверджуваним Адміністрацією Державної прикордонної служби України;
- у складі других екіпажів дизель-електричних підводних човнів, що перебувають у строю;
- у високогірних місцевостях на висоті від 1 000 до 1 500 метрів над рівнем моря, а у виняткових випадках – і нижче, згідно з переліками військових частин, підрозділів і установ, затверджуваних відповідно Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ, Центральним управлінням Служби безпеки, Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Управлінням державної охорони;
- в укріплених районах військовослужбовцям, які несуть (несли) бойове чергування в спорудах оборонних позицій у складі бойових обслуг;
- на роботах, пов'язаних з ліквідацією наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, – з 1 січня 1988 по 31 грудня 1993 року;
- у зонах безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення, передбачених пунктами 2 і 3 частини другої статті 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», – згідно з переліками військових частин, підрозділів і установ, затверджуваних відповідно Міністерством оборони, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством транспорту та зв'язку, Центральним управлінням Служби безпеки, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Управлінням державної охорони;
- на посадах, де виконання обов'язків пов'язано з роботами по знешкодженню вибухонебезпечних предметів, у період виконання робіт, переліки яких визначаються керівниками відповідних міністерств і відомств;
- проходження служби у внутрішніх військах Міністерства внутрішніх справ, Національній гвардії військовослужбовцями, які виконують обов'язки з охорони та оборони ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності;
- проходження служби особами рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту на атомних електростанціях, об'єктах з ядерними установками і матеріалами;
- проходження служби на посадах рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у виправно-трудових установах на правах лікувальних та лікарень при виправно-трудових установах для утримання інфекційно хворих засуджених;

– час проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у підрозділах з підбирання та транспортування трупів у морг за переліком посад і на умовах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ;

– час проходження служби особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби в установах виконання покарань, призначених для тримання засуджених до довічного позбавлення волі, за переліком посад і в порядку, затверджуваних Міністерством юстиції;

– час проходження служби військовослужбовцями внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ у підрозділах з конвоювання осіб, узятих під варту, осіб, засуджених до позбавлення волі, та охорони їх під час судового засідання за переліком посад і на умовах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ;

– час проходження служби в Національній гвардії військовослужбовцями, які виконують обов'язки з конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, у тому числі під час їх екстрадиції, а також забезпечують охорону осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань у судах, за переліком посад і на умовах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ;

г) один місяць служби за сорок днів:

– особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ та кримінально-виконавчої системи, які проходять службу у виправно-трудових установах, слідчих ізоляторах, лікувально-трудових профілакторіях, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках для осіб, затриманих за бродяжництво, спеціальних приймальників для осіб, підданих адміністративному арешту, підрозділах конвойної служби міліції, та військовослужбовцям постійного складу, які проходять службу у дисциплінарних частинах, за переліками посад і на умовах, затверджуваних відповідно Міністерством внутрішніх справ, Міністерством юстиції, Центральним управлінням Служби безпеки, Міністерством оборони;

– час проходження служби особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби;

– час проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у підрозділах патрульної служби за переліком посад і умовами, що визначаються Міністерством внутрішніх справ.

У разі наявності двох і більше підстав для зарахування до вислуги років для призначення пенсії на пільгових умовах одного і того ж періоду служби вислуга обчислюється за тією підставою, яка дає найбільші пільги.

Розділ 6. Окремі випадки обчислення вислуги років для призначення пенсій на пільгових умовах

Окрім вищеперерахованих підстав при обчисленні вислуги років для призначення пенсій на пільгових умовах також зараховуються:

один місяць служби за три місяці:

– інші періоди, зазначені в підп. «а» п. 3 Постанови № 393 (зі змінами);

– час виконання обов'язків у складі національного контингенту і національного персоналу відповідно до Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки»;

– час служби, зазначений у Постанові Кабінету Міністрів України «Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН» від 21 січня 1993 року № 30 (зі змінами);

один місяць служби за два місяці:

– інші періоди, зазначені в підп. «б» п. 3 Постанови № 393 (зі змінами);

– час служби військовослужбовців Збройних Сил України та Державної прикордонної служби України на острові Зміїний – з 18 грудня 1995 року, згідно з наказом Міністра оборони України від 12 березня 1997 року № 83;

один місяць служби за півтора місяці:

– у складі підрозділів, залучених для виконання завдань у зоні особливого режиму в районі державного кордону України з Республікою Молдова в період, визначений згідно з постановами Кабінету Міністрів України «Про грошове утримання і пільги військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, залучених для виконання завдань у зоні особливого режиму в районі державного кордону України з Республікою Молдова» від 10 серпня 1992 року № 456 та № 824 «Про визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 року № 456 з 1 жовтня 1993 року» від 1 жовтня 1993 року;

– інші періоди, зазначені в підп. «в» п. 3 Постанови № 393 (зі змінами).

При обчисленні вислуги років для призначення пенсій на пільгових умовах зараховуються також періоди дійсної військової служби у Збройних Силах СРСР з урахуванням вимог додатка 1 до постанови Ради Міністрів СРСР «Про вислугу років для призначення пенсій особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ і допомоги цим військовослужбовцям, особам начальницького і рядового складу та їх сім'ям» від 15 грудня 1990 року № 1290.

Відповідно до ст. 2 Угоди про порядок пенсійного забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей і державного страхування військовослужбовців держав — учасниць СНД, підписаної в місті Ташкент 15 травня 1992 року, ст. 2 Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грузії про пенсійне забезпечення військовослужбовців і членів їх сімей, підписаної 2 жовтня 1999 року, ст. 2 Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Азербайджанської Республіки про пенсійне забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей і державне обов'язкове особисте страхування військовослужбовців, підписаної 16 березня 2000 року, ст. 3 Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, членів їх сімей та інші види соціального захисту таких осіб, підписаної 21 жовтня 2007 року в м. Києві, вислуга років (у тому числі на пільгових умовах) обчислюється в порядку, установленому в державах – учасницях СНД та державах, з якими Кабінет Міністрів України уклав відповідні угоди, на території яких військовослужбовці проходили військову службу.

Розділ 7. Співвідношення понять «календарна вислуга років», «пільгова вислуга років», «стаж служби в поліції» та їх застосування

Основним актом, на підставі якого здійснюється обчислення періоду проходження військової служби для зарахування його до стажу, є Закон № 2262-XII.

Пільгове обчислення періоду проходження військової служби є похідним від визначальної підстави та може визначатись іншими підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема Постановою № 393.

Закон № 2262-XII як єдину, обов'язкову умову призначення пенсії за вислугу років передбачає наявність в особі певної кількості років певного виду служби (вислуги). Водночас наявність необхідної вислуги років забезпечує право на пенсію за вислугу років безвідносно до віку, стажу та працездатності особи.

Визначення в Законі № 2262-XII вислуги саме в календарних роках передбачає обов'язкову вислугу всіх календарних днів (365), що в такому разі й буде становити календарний рік і відповідатиме правилу, закріпленому в ч. 4 ст. 17 цього Закону, щодо можливості врахування під час призначення пенсії тільки повних років вислуги.

Отже, передбачена Законом № 2262-XII календарна вислуга – це вислуга, яка складається з повної кількості календарних днів відповідного періоду (календарний рік – 365 календарних днів, календарний місяць – 30 календарних днів).

У свою чергу передбачені статтею 17¹ Закону № 2262-XII пільгові умови призначення пенсій, відповідно до Постанови № 393, полягають у пільговому (кратному) зарахуванні вислуги років.

Водночас таке зарахування не є самостійним видом вислуги й не конкурує з її календарним обчисленням, а є лише пільговим зарахуванням уже наявної вислуги. Фактична тривалість вислуги при такому зарахуванні не змінюється, а лише зараховується на пільгових (кратних) умовах.

Завдяки такому зарахуванню необхідну кількість років для призначення пенсії за вислугу років особа набуває швидше, якщо порівняти із зарахуванням вислуги на загальних (не пільгових) умовах, що і становить природу пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII.

Вказана правова позиція була також підтримана у постанові Судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 480/4241/18 ((адміністративне провадження № К/9901/15011/19)¹ та у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 13 травня 2021 року у справі № 140/1753/19.

Зі змісту Закону № 2262-XII та Постанови № 393 вбачається, що приписи останніх не ставлять у залежність набуття права на пенсію за вислугою років від наявності *виключно календарної вислуги*. Також нормами вищевказаних нормативно-правових актів не встановлено винятків щодо того, що роки вислуги в пільговому обрахуванні не можуть зараховуватись до вислуги років для призначення особі відповідної пенсії, а впливають лише на розмір пенсії.

Отже, порядок пільгового обрахування набутого особами стажу – вислуги, визначений Постановою № 393, підлягає безпосередньому застосуванню виключно при призначенні пенсії за Законом № 2262-XII для пільгового (кратного) обчислення періоду служби в роках, місяцях та днях з метою встановлення наявності в особи, що звертається за призначенням пенсії, мінімально встановленого розміру вислуги років.

Розділ 8. Деякі проблемні випадки зарахування до стажу служби в поліції

8.1. Щодо відсутності в переліку, визначеному ст. 78 Закону № 580-VIII, служби в органах податкової міліції для зарахування до стажу служби в поліції

Законодавством статус осіб, які проходили службу в податковій міліції, прирівнювався до статусу осіб, які перебували на службі в органах внутрішніх справ, а відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 78 Закону № 580-VIII до стажу служби в поліції зараховується служба в органах внутрішніх справ України на посадах начальницького і рядового складу.

Аналізуючи повноваження, завдання та функції відповідних органів, Верховний Суд у постанові від 7 жовтня 2020 року в справі № 826/16143/18, у якій склалися подібні правовідносини, дійшов висновків про те, що і податкова міліція, і відповідні підрозділи поліції здійснюють оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції. Верховний Суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій щодо тотожності правового статусу служби в органах внутрішніх справ і служби в органах податкової міліції, вказавши, що, визначаючи наявність чи відсутності права на зарахування спірного стажу служби, необхідно враховувати не підпорядкування органів державної влади, а суть діяльності особи, функції, які нею виконувались та визначення чинним на момент проходження служби, статусу такої служби.

8.2. Щодо зарахування до стажу служби в поліції часу навчання особи у вищому навчальному закладі

Відповідно до ч. 2 ст. 17 Закону № 2262-XII до вислуги років поліцейським, співробітникам Служби судової охорони, особам офіцерського складу, особам середнього, старшого та вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, Державної пожежної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, органів

¹ Див. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96250219>

і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Державної кримінально-виконавчої служби України, особам, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, при призначенні пенсії на умовах цього Закону додатково зараховується час їхнього навчання (незалежно від форми навчання) у цивільних закладах вищої освіти, а також в інших закладах освіти, після закінчення яких присвоюється офіцерське (спеціальне) звання, до вступу на військову службу, службу до органів внутрішніх справ, Національної поліції, Служби судової охорони, Державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, податкової міліції, Бюро економічної безпеки України чи Державної кримінально-виконавчої служби України або призначення на відповідну посаду в межах до п'яти років із розрахунку один рік навчання за шість місяців служби.

Аналогічний порядок обчислення вислуги років особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII, встановлено і в п. 2 Постанови № 393.

У вищенаведеному тексті норми права розділові знаки і сполучник «також» у сполученні з «а» вказують, що обставини, викладені після сполучника, мають таке саме значення, як і викладені до зазначеного сполучника. Тобто *додатково до вислуги років при призначенні пенсії зараховується час навчання* у цивільних вищих навчальних закладах і в інших навчальних закладах, після закінчення яких присвоюється офіцерське (спеціальне) звання. Виходячи з синтаксичної структури речення, додатково до вказаної вислуги може бути зарахований час навчання в навчальних закладах, зазначених у ст. 17 Закону № 2262-XII, якщо після їх закінчення присвоюється офіцерське (спеціальне) звання.

Таким чином, на підставі аналізу вищезазначених норм права та враховуючи особливий статус осіб, які мають право на пенсію поліцейського, до вислуги років особам, звільненим зі служби в поліції, при призначенні пенсій на умовах Закону № 2262-XII додатково зараховується час їхнього навчання (незалежно від форми навчання) у цивільних вищих навчальних закладах, після закінчення яких присвоюється спеціальне (офіцерське звання, до вступу на військову службу або призначення на відповідну посаду в межах до п'яти років із розрахунку один рік за шість місяців.

Тобто цивільні вищі навчальні заклади зазначені окремо від «інших навчальних закладів» і встановлено для них відсутність будь-яких умов для зарахування, а саме вимоги щодо присвоєння офіцерського (спеціального) звання.

Отже, законодавством передбачено два випадки зарахування часу навчання до вислуги років для призначення пенсії: 1) у цивільних вищих навчальних закладах (незалежно від форми такого навчання); 2) у інших навчальних закладах, після закінчення яких присвоюється офіцерське (спеціальне) звання.

У цьому разі законодавцем визначено саме строк призначення на відповідну посаду після закінчення вищого навчального заходу в межах п'яти років, а не обмежено строк навчання в межах п'яти років, який зараховується до вислуги років у розрахунку один рік за шість місяців.

У такий спосіб законодавець передбачив узагальнення здобуття вищої освіти кандидатам на посади в органах внутрішніх справ без будь-яких умов щодо присвоєння спеціального звання (включно з заочною формою здобуття вищої освіти).

Таким чином, згідно з вищезазначеними нормами, якщо навчання (незалежно від його форми) у цивільному вищому навчальному закладі до вступу на військову службу або призначення на відповідну посаду дає право на присвоєння офіцерського (спеціального) звання, то половина строку цього навчання додатково зараховується до вислуги років.

Зазначені нормативно-правові акти були прийняті ще у 1992 році та є чинними і дотепер. Жодних змін до ст. 17 Закону № 2262-XII та п. 2 Постанови № 393 в частині порядку зарахування до вислуги років навчання в цивільних вищих навчальних закладах з обов'язковою умовою присвоєння особі після їх закінчення офіцерського звання на цей час внесено не було.

Підстав для трактування норми права, яка чинна з 1992 року та весь цей час застосовувалась без обмежень права осіб рядового і начальницького складу на зарахування до вслуги років часу навчання в вищому навчальному закладі в наведеному в вищезгаданій постанові КМУ розрахунку, немає. А різниця в застосуванні цих нормативно-правових актів щодо певних громадян прямо порушують вимоги статей 19 та 22 Конституції України.

Розділ 9. Надання поліцейським статусу учасника бойових дій як одна зі складових соціального захисту поліцейського

9.1. Підстава

Механізм отримання статусу учасника бойових дій визначений Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення» від 20 серпня 2014 року № 413 (зі змінами).

9.2. Статус учасника бойових дій

Статус учасника бойових дій надається:

- поліцейським, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення, на строк не менше 30 днів;

- поліцейським, які брали участь у виконанні бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, у проведенні розвідувальних заходів, що підтверджено оперативним штабом з управління антитерористичною операцією чи Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України (об'єднаним командним пунктом об'єднаних сил), а також які отримали поранення, контузії, каліцтва, що унеможливило подальше виконання ними відповідних завдань (крім випадків необережного поводження зі зброєю та ухилення від військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби), статус учасника бойових дій надається незалежно від кількості днів залучення їх до проведення антитерористичної операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях.

9.3. Порядок прийняття рішення

Рішення про надання та позбавлення статусу учасника бойових дій приймається міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб, яка утворена Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23 травня 2016 року № 405 затверджено Положення про комісію Національної поліції України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни поліцейських, державних службовців та інших працівників Національної поліції України» (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 червня 2016 року за № 857/28987).